

TIESU PRAKSES JAUNUMI

Cienījamais lasītāj!

Šajos zvērinātu advokātu biroja RAIDLA LEJIŅŠ & NORCOUS sagatavotajos tiesu prakses jaunumos apskatīsim būtiskāko Latvijas tiesu praksē.

Šiem un citiem mūsu biroja jaunumiem ātrāk un ērtāk ir iespējams sekot arī Raidla Lejiņš & Norcous Latvijas biroja Twitter kontā [@RLN_Latvia](#).

Ar cieņu -

Ģirts Lejiņš
Partneris,
Zvērināts advokāts,
Tiesvedības prakses grupas
vadītājs

Kristīne Zīle
Zvērināta advokāte

Šajā numurā:

Nozares jaunumi

- Civilprocesa likuma un Notariāta likuma grozījumi, ieviešot notariālo izpildu aktu
- Satversmes tiesa taisījusi spriedumu par senatoru kolēģijas tiesībām atteikties ierosināt kasācijas tiesvedību
- Vēlreiz par līgumsoda tiesisko regulējumu

Nozares jaunumi

Civilprocesa likuma un Notariāta likuma grozījumi, ieviešot notariālo izpildu aktu

2013. gada 1. novembrī stājās spēkā Civilprocesa likuma un Notariāta likuma grozījumi, kuru mērķis ir vismaz daļēji atvieglot tiesu darbu, pamazām atbrīvojot tiesas no tādu lietu skatīšanas, kurās nav strīda, vienlaicīgi nodrošinot vienkāršāku saistību bezstrīdus piespiedu izpildi pēc atsevišķiem notariālajiem aktiem.

Saskaņā ar Civilprocesa likuma 400. panta pirmo daļu, saistību bezstrīdus piespiedu izpildīšana vispār ir pieļaujama:

- 1) pēc līgumiem par saistībām, kas nodrošinātas ar publisku hipotēku vai komercķīli;
- 2) pēc notariāli apliecinātiem un tiem juridiskā spēka ziņā pielīdzinātiem terminētiem līgumiem par naudas samaksu vai par kustamās mantas atdošanu;
- 3) pēc notariāli apliecinātiem vai zemesgrāmatā ierakstītiem terminētiem īpašuma nomas vai īres līgumiem, kas paredz nomnieka vai īrnieka pienākumu termiņa noteicējuma dēļ atstāt vai nodot nomāto vai īrēto īpašumu (izņemot dzīvokli), kā arī pienākumu samaksāt nomas vai īres maksu;
- 4) pēc protestētiem vekseljiem.

Taču kopš 2013. gada 1. novembra CPL 400. panta 11. daļa paredz, ka panta pirmā daļa nav piemērojama Notariāta likuma D1 sadaļā noteiktajā kārtībā taisītiem notariālajiem aktiem. Proti, Notariāta likuma 107.1 pantā ir uzskaitīti notariālā akta formā taisīti tiesiskie darījumi, kuri izpildāmi tiesas spriedumu izpildes kārtībā, un tie ir:

- 1) terminēti līgumi par naudas samaksu vai par kustamās mantas vai dokumentu atdošanu;
- 2) terminēti nomas vai patapinājuma līgumi, kas paredz nomnieka vai patapinājuma ņēmēja pienākumu termiņa noteicējuma dēļ atstāt vai nodot nomāto vai
- 3) patapināto īpašumu;
- 4) vienošanās par vienreizējiem vai periodiskiem uzturlīdzekļu maksājumiem.

Līdz ar to šiem darījumiem, taisītiem notariālā akta veidā, ir izpildu dokumenta spēks. Tomēr arī Notariāta likumā saglabāts Civilprocesa likumā ietvertais noteikums, ka notariālā akta formā taisītie līgumi nav nododami piespiedu izpildei, ja piespiedu izpilde vērsta pret valsts vai pašvaldības īpašumu vai arī saistība ir dzēsta ar noilgumu, kura noteicējums neapšaubāmi redzams no paša akta (Notariāta likuma 107.1 panta otrā daļa, CPL 400. panta otrā daļa).

Vienlaicīgi Notariāta likuma 107.3 pantā norādītas prasības, kurām jāatbilst darījumam notariālā akta formā, lai to varētu nodot piespiedu izpildei:

- 1) izpildei nododamie akta noteikumi atbilst patērētāju tiesību aizsardzībai noteiktajām prasībām;
- 2) aktā skaidri noteikta izpildāmā saistība, tās pamatsumma, procenti, līgumsoda apmērs, kas noteikts atbilstoši likuma noteikumiem par līgumsoda apmēra noteikšanu un aprēķināšanu, saistības izpildīšanas termiņi, kārtība un nosacījumi;
- 3) parādnieks aktā tieši un nepārprotami piekritis saistības piespiedu izpildei. Pilnvarnieks šādu piekrišanu parādnieka vārdā var dod vienīgi gadījumā, ja viņš tam ir speciāli pilnvarots;
- 4) akta dalībnieki aktā norādījuši savas adreses, uz kurām nosūtītie paziņojumi uzskatāmi par saņemtiem.

Būtiski, ka šajos grozījumos ietverta atsauce uz likuma noteikumiem par līgumsoda noteikšanu un aprēķināšanu, kas vēlreiz atgādina, ka no 2014. gada 1. janvāra stāsies spēkā jauns līgumsoda tiesiskais regulējums.

Kreditors notariālo aktu var iesniegt zvērinātam notāram nodošanai piespiedu izpildei viena gada laikā no attiecīgās saistības izpildes termiņa iestāšanās dienas, iesniedzot iesniegumu tam zvērinātam notāram, kas taisījis piespiedu izpildei nododamo notariālo aktu. Pēc šī termiņa noteicējuma saistības izpildi var prasīt vispārējās prasības tiesvedības kārtībā. Ja zvērināts notārs izsniedz notariālo izpildu aktu, līgumsoda un procentu pieaugums apstājas ar dienu, kad notariālais akts iesniegts zvērinātam notāram nodošanai piespiedu izpildei.

Iesniegumā norāda, kādu saistību un pēc kāda akta lūdz nodot piespiedu izpildei, atsevišķi uzrādot pamatsummu, līgumsodu un procentus (nolīgtos vai likumā noteiktos), norādot to aprēķinu, laiku, par kādu līgumsods un procenti piedzēni, kā arī kredītiestādes nosaukumu un konta numuru, kurā veicama samaksa. Iesniegumam pievieno izpildei nododamo notariālo aktu, tā grozījumus un papildinājumus, ja tādi taisīti, un, ja nepieciešams, pierādījumus, kas apstiprina nosacījumu iestāšanos. Piedzēnamā līgumsoda apmēru norāda, ievērojot likuma noteikumus par līgumsoda apmēra noteikšanu un aprēķināšanu. Ja zvērināts notārs konstatē, ka kreditora iesniegums neatbilst likuma noteikumiem vai noteikumi pašā notariālajā aktā, kuru kreditors lūdz nodot piespiedu izpildei, neatbilst likumā noteiktajām prasībām, viņš atsaka notariālā izpildu akta taisīšanu.

Notariālo izpildu akta zvērināts notārs taisa kā notariālo akta triju darba dienu laikā no iesnieguma saņemšanas dienas, notariālā izpildu akta paraugu ir apstiprinājis Ministru kabinets.

Notariālo izpildu akta izsniedz kreditoram un nosūta parādniekam, tā izsniegšana nav pārsūdzama tiesā.

Ja parādnieks uzskata, ka kreditora prasījums par saistību izpildi ir nepamatots, viņš var celt prasību Civilprocesa 406.pantā noteiktajā kārtībā sešu mēnešu laikā no dienas, kad zvērināta notāra izsniegta notariālā izpildu akta noraksts nosūtīts parādniekam.

Notariālo izpildu akta kā izpildu dokumentu (CPL 539. panta otrās daļas 5. punkts, 540. panta 16. punkts) izpildīs zvērināti tiesu izpildītāji saskaņā ar Civilprocesa likuma noteikumiem.

Būtiski atzīmēt, ka Civilprocesa likuma un Notariāta likuma grozījumi par notariālo izpildu akta ir piemērojami un attiecināmi uz pēc 2013. gada 31. oktobra notariālā akta formā taisītajiem tiesiskajiem darījumiem.

[Atpakaļ uz sākumu](#)

Satversmes tiesa taisījusi spriedumu par senatoru kolēģijas tiesībām atteikties ierosināt kasācijas tiesvedību

satv.tiesa.gov.lv

2013. gada 21. oktobrī LR Satversmes tiesa pasludināja spriedumu lietā „Par Civilprocesa likuma 464.1 panta otrās daļas 2. punkta atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 92. panta pirmajam teikumam”.

Saskaņā ar Civilprocesa likuma (turpmāk – CPL) 464.¹ panta otrās daļas 2. punktu, ja kasācijas sūdzība formāli atbilst tai izvirzītajām prasībām un ja apelācijas instances tiesa nav pieļāvusi CPL 452.panta trešās daļas noteikumu pārkāpumu, senatoru kolēģija var atteikties ierosināt kasācijas tiesvedību arī tad, ja nerodas šaubas par apelācijas instances tiesas sprieduma tiesiskumu, un izskatāmajai lietai nav nozīmes judikatūras veidošanā. Savukārt saskaņā ar LR Satversmes 92. panta pirmo teikumu, ikviens var aizstāvēt savas tiesības un likumiskās intereses taisnīgā tiesā.

Pieteicēju ieskatā „apstrīdētā norma [CPL 464.¹ panta otrās daļas 2. punkts] aizskar tām Satversmes 92. panta pirmajā teikumā noteiktās tiesības un tas neesot pieļaujams neatkarīgā un demokrātiskā valstī. Valstij, garantējot tiesības pārsūdzēt tiesas spriedumus, saskaņā ar Satversmes 92. pantu esot jāgarantē arī šo tiesību pieejamība visām personām, bet apstrīdētā norma to liedzot. Ar apstrīdēto normu esot noteiktas senatoru kolēģijas tiesības bez jebkāda pamatojuma atteikties ierosināt kasācijas tiesvedību arī tad, ja kasācijas sūdzība atbilst visām CPL 450. – 454. panta prasībām. Jebkurām tiesībām, kas noteiktas ar likumu, vajagot būt reālām un neatkarīgām no amatpersonu subjektīvā vērtējuma. Likumā garantētās tiesības uz sprieduma pārsūdzēšanu kasācijas instances tiesā nevarot tikt atņemtas, balstoties uz senatoru kolēģijas atzinumu par šaubu neesamību. Piešķirto pārsūdzības tiesību patvaļīga sašaurināšana vai atņemšana, liedzot pieeju kasācijas instances tiesai, esot atzīstama par Satversmes 92. panta pārkāpumu”.

Gan Saeima savā atbildes rakstā, gan lietā pieaicinātās personas pauda viedokli, ka jēdziens „taisnīga tiesa” ne starptautisko dokumentu, ne Satversmes 92. panta izpratnē negarantē tiesības ikvienu civillietu pārsūdzēt apelācijas un kasācijas instancē. „No tiesībām uz taisnīgu tiesu izrietot valsts pienākums paredzēt taisnīgu lietu izskatīšanas procedūru, nevis pienākums nodrošināt pārsūdzību vairākās instancēs.” Saeima arī norādīja, ka „atteikums izskatīt lietu kasācijas kārtībā nevarot tikt vērtēts kā tiesību uz taisnīgu tiesu ierobežojums, jo lietas izskatīšana divās instancēs esot atzīstama par pietiekamu tiesas pieejamības nodrošināšanai. Apstrīdētās normas mērķis esot nodrošināt strīdu ātrāku un efektīvāku izskatīšanu, mazināt tiesas noslogotību un ar judikatūras palīdzību veidot stabilu tiesību sistēmu. Tas varot tikt atzīts par Satversmes 92. pantā noteikto tiesību ierobežošanas leģitīmu mērķi”.

Bez tam, apstrīdētā norma neierobežo personas tiesības iesniegt kasācijas sūdzību kā tādu, jo ikvienu iesniegto kasācijas sūdzību izvērtē senatoru kolēģija, turklāt apstrīdētā norma paredz konkrētus priekšnoteikumus, ar kādiem atteikums ierosināt kasācijas tiesvedību būtu pieļaujams, un senatoru kolēģijai ir jāpārbauda, vai tie tiek ievēroti.

Izvērtējot pieteicēju sniegtos argumentus, Satversmes tiesa atzina CPL 464.¹ panta otrās daļas 2. punktu par atbilstošu LR Satversmes 92. panta pirmajam teikumam.

Satversmes tiesas ieskatā, pēc 464.¹ panta iekļaušanas Civilprocesa likumā, senatoriem Senāta rīcības sēdē papildus ir *prima facie* [pirmšķietami] jānovērtē:

- 1) apelācijas instances tiesas sprieduma atbilstība Senāta judikatūrai līdztīgās lietās iesniegtās kasācijas sūdzībās norādīto apsvērumu robežās (CPL 464.¹ panta otrās daļas 1. punkts);
- 2) lietas potenciālā ietekme uz judikatūras veidošanos un iespējamās šaubas par apelācijas instances tiesas sprieduma tiesiskumu (apstrīdētā norma).

Senatoru kolēģija katrā individuālā gadījumā izvērtē to, vai var rasties šaubas par apelācijas instances tiesas sprieduma tiesiskumu un vai lietai ir nozīme judikatūras veidošanā. Turklāt saskaņā ar CPL 464. panta otro daļu kasācijas tiesvedība ir ierosināma, ja šaubas par apelācijas instances tiesas sprieduma tiesiskumu un izskatāmās lietas nozīmi judikatūras veidošanā rodas kaut vienam no senatoru kolēģijas locekļiem. „Arī tiesību doktrīnā ir atzīts, ka kasācijas tiesvedība var tikt ierosināta, ja kasācijas sūdzībā izteikti argumenti, kas rada šaubas par apelācijas instances tiesas sprieduma tiesiskumu vai varētu norādīt uz judikatūras maiņas nepieciešamību.”

[Atpakaļ uz sākumu](#)

Vēlreiz par līgumsoda tiesisko regulējumu

at.gov.lv

2014. gada 1. janvārī spēkā stāsies grozījumi Civillikumā, kas precīzēs līgumsoda jēdziena redakciju, nosakot trīs līgumsoda veidus. Paredzēts, ka līgumsods par neizpildi ir konkrēta naudas summa vai cita mantiska vērtība, kuru nedrīkst noteikt vairākkārtīgu (atkārtotu) vai pieaugošu maksājumu vai devumu veidā. Līgumsodu par nepienācīgu uzņemto saistību izpildi vai neizpildi istajā laikā varēs noteikt kā pieaugošu, taču kopumā ne vairāk par 10 % no pamatparāda vai galvenās saistības apmēra.

Savukārt LR Augstākā tiesa 2013. gada novembrī ir publiskojusi tiesu prakses apkopojumu līgumsodu piemērošanā. Veicot apkopojumu, tā sastādītāji – senators, dr.iur.habil., prof. K.Torgāns un senatora palīgs, mg. iur. G. Davidovičs – izpētīja vairāk kā 400 Senāta nolēmumu, kas aptver gan Senāta spriedumus un lēmumus, gan arī senatoru kolēģijas rīcības sēžu lēmumus, par laiku no 2008. gada janvāra līdz 2013. gada aprīlim. Tomēr laikā, kad pētāmie nolēmumi jau bija atlasīti un tapa tiesu prakses apkopojums, Saeima 2013. gada 20. jūnijā pieņēma likumu „Grozījumi Civillikumā”. Šie grozījumi būtiski ietekmēs Latvijas tiesu praksi. Līdz ar to spēkā stāšanos daļa šajā apkopojumā norādīto risinājumu zaudē aktualitāti. Tāpēc, kā norādīts pašā apkopojumā, tiesām, vadoties no apkopojumā atrodamajām Senāta atziņā, nav „akli” jāseko pirms Civillikuma grozījumiem paustajām Senāta tēzēm, bet saprātīgi jāvērtē, cik tās atbilst Eiropas Savienības tiesas praksei un Civillikuma grozījumiem līgumsoda regulējumā un varētu būt noderīgas katra konkrētā strīda izskatīšanā. Tāpat ir atzīts, ka piemērojot līgumsodu, ir jāievēro Satversmē ietvertie tiesiskuma, taisnīguma un tiesisko attiecību dalībnieku vienādas aizsardzības principi, nenoliedzot līgumu brīvību, bet nepieļaujot tādu līgumsoda un citu līdzekļu pielietošanu, kas pārmērīgas bardzības dēļ ekonomiski iznīcina pusi vai neliela pārkāpuma dēļ atņem tai izredzes uz sekmīgu darbību ilgtermiņā. Tiesas pienākums ir vērtēt, vai līgumā nav noteikts neproporcionāli liels līgumsods un vai līguma noteikumi nav pretrunā ar labas ticības principu.

[Atpakaļ uz sākumu](#)

Šī ziņu vēstule ir ZAB RAIDLA LEJIŅŠ & NORCOUS publikācija un nav uzskatāma par juridisku padomu vai juridisku atzinumu par jebkādiem tajā minētiem faktiem vai apstākļiem. Mēs esam pielikuši pūles, lai apkopotu un sagatavotu ziņu vēstulē pieejamo informāciju, taču mēs negarantējam informācijas pareizību, pilnību vai aktualitāti. Ziņu vēstules saturs paredzēts vispārīgai informācijai, un mēs iesakām konsultēties ar juristu par Jums aktuālu konkrētu situāciju, precizējot Jūs interesējošos juridiskos jautājumus.

ZAB RAIDLA LEJIŅŠ & NORCOUS | K. Valdemāra iela 20, Rīga | Tel: +371 67240 689 | www.rln.lv